

ANALELE UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI - SERIA DREPT

Considerații privind determinarea locului săvârșirii infracțiunii**Lect. univ. dr. Andrei-Viorel Iugan**

Facultatea de Drept, Academia de Studii Economice

Rezumat: *Determinarea locului săvârșirii unei infracțiuni prezintă o importanță deosebită atât din perspectiva dreptului penal, cât și din perspectiva dreptului procesual penal. Într-o primă etapă, raportat la ambele ramuri de drept, trebuie stabilit dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României. Din punct de vedere al dreptului penal, în funcție de acest criteriu se va stabili principiul care stă la baza aplicării legii penale în spațiu. Atunci când infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României, va fi incident principiul teritorialității. În caz contrar, legea penală română va fi incidentă doar dacă sunt aplicabile condițiile pentru aplicarea principiului personalității, principiului realității sau principiului universalității. În ceea ce privește dreptul procesual penal, art. 41-42 C. pr. pen. instituie criterii diferite de determinare a competenței raportat la comiterea infracțiunii pe teritoriul României sau înafara lui.*

Subsecvent determinării acestei chestiuni, dacă infracțiunea este comisă pe teritoriul României, din punct de vedere al dreptului procesual penal, este necesar a se stabili locul exact al săvârșirii infracțiunii deoarece această chestiune prezintă importanță pentru determinarea competenței teritoriale.

Deși la o primă vedere problema determinării locului comiterii infracțiunii nu pare a fi o chestiune deosebit de dificilă, credem că jurisprudența expusă în prezentul articol dovedește că de multe ori practica judiciară este confruntată cu serioase probleme în a determina competența soluționării unei cauze. Probleme din ce în ce mai mari vor apărea pe măsură ce activitatea în mediul online va ocupa o pondere tot mai mare.

Am încercat ca în cuprinsul lucrării să trasăm o serie de criterii generale pentru a ușura munca practicienilor din activitatea judiciară. De asemenea, am încercat să corectăm o serie de situații care pur și simplu s-au împământat în practică: considerarea domiciliului/sediului persoanei vătămate ca loc al producerii rezultatului infracțiunii în ipoteza infracțiunilor prin care s-a produs un prejudiciu acesteia precum și în cazul în care activitatea ilicită are ca rezultat virarea unei sume de bani dintr-un cont bancar.

Cuvinte cheie: *locul săvârșirii infracțiunii, criteriul ubicuității, competență teritorială, rezultatul infracțiunii.*

Considerations in determining where an offence took place

Abstract: *Determining where an offence has been committed is of particular importance from the perspective of both criminal law and criminal procedure law. As a first step, in relation to both branches of law, it must be established whether the offense was committed on Romanian territory. From the perspective of criminal law, this criterion will determine the principle underlying the application of criminal law in space. Where the*

offense was committed on the territory of Romania, the territoriality principle will apply. Otherwise, Romanian criminal law will be incident only if the conditions of the personality principle, the reality principle or the universality principle are applicable. Regarding criminal procedural law, Articles 41-42 of the Code of Criminal Procedure establish different criteria for determining jurisdiction in relation to the commission of the offense on Romanian territory or outside it.

After this issue has been resolved, if the offense is committed on the territory of Romania, from the point of view of criminal procedural law, it is necessary to determine the exact location where the crime took place, as this question is of importance for the determination of territorial jurisdiction.

Although, at first sight, the question of determining the place where the crime was committed does not seem to be a particularly difficult issue, we believe that the case law set out in this article proves that judicial practice is often confronted with serious problems in determining jurisdiction. Increasing problems will arise as online criminal activity becomes more and more prevalent.

In this paper we have tried to outline some general criteria to facilitate the work of legal practitioners. We have also tried to correct a number of situations that have simply become entrenched in practice: considering the residence/place of establishment of the injured party as the place where the result of the crime occurred in the case of offenses that have caused damage to the injured party, and in the case where the illegal activity results in transferring money from a bank account.

Key words: *place where a crime took place, ubiquity criterion, territorial jurisdiction, result of the crime.*

I. ASPECTE INTRODUCATIVE

Determinarea locului săvârșirii unei infracțiuni prezintă o importanță deosebită atât din perspectiva dreptului penal, cât și din perspectiva dreptului procesual penal. Într-o primă etapă, raportat la ambele ramuri de drept, trebuie stabilit dacă infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României. Din punct de vedere al dreptului penal, în funcție de acest criteriu se va stabili principiul care stă la baza aplicării legii penale în spațiu. Atunci când infracțiunea a fost săvârșită pe teritoriul României, va fi incident principiul teritorialității. În caz contrar, legea penală română va fi incidentă doar dacă sunt aplicabile condițiile pentru aplicarea principiului personalității, principiului realității sau principiului universalității. În ceea ce privește dreptul procesual penal, art. 41-42 C. pr. pen. instituie criterii diferite de determinare a competenței raportat la comiterea infracțiunii pe teritoriul României sau înafara lui.

După cum s-a arătat în literatura de specialitate, principiul teritorialității legii penale se întemeiază și decurge dintr-un principiu mai absolut și mai general, cel al suveranității statului, care își găsește expresia în dreptul statului de a rezolva liber și după propria sa

apreciere problemele sale interne și externe. Teritoriul este expresia materială a suveranității și independenței poporului care îl locuiește¹.

Potrivit art. 8 alin. (4) C. pen., prin teritoriul României se înțelege întinderea de pământ, marea teritorială și apele cu solul, subsolul și spațiul aerian, cuprinse între frontierele de stat. Nu face obiectul prezentei lucrări analiza fiecăruia dintre acești termeni, ei fiind amplu analizați în doctrina de drept penal².

Subliniem că din punctul nostru de vedere, semnificația sintagmelor „teritoriul României” sau „locul comiterii infracțiunii” nu poate fi diferită în funcție de fiecare ramură de drept. Cu alte cuvinte, o infracțiune nu ar putea fi comisă în România din perspectiva dreptului penal și în străinătate din perspectiva dreptului procesual penal. Astfel, este necesară o interpretare unitară sub acest aspect.

Subsecvent determinării acestei chestiuni, dacă infracțiunea este comisă pe teritoriul României, din punct de vedere al dreptului procesual penal, este necesar a se stabili locul exact al săvârșirii infracțiunii deoarece această chestiune prezintă importanță pentru determinarea competenței teritoriale.

Cu privire la locul săvârșirii infracțiunii, de-a lungul timpului au fost formulate mai multe teorii³:

- teoria acțiunii (criteriul activității materiale): infracțiunea se consideră săvârșită acolo unde a fost realizat elementul material, chiar dacă rezultatul s-a produs într-un loc aflat într-o altă circumscripție teritorială;

- teoria rezultatului: infracțiunea se consideră săvârșită acolo unde s-a produs rezultatul faptei, indiferent de locul în care a avut loc acțiunea sau inacțiunea incriminată;

- teoria preponderenței (criteriul actului esențial): infracțiunea se consideră săvârșită în locul în care s-a efectuat cel mai important act de executare a infracțiunii;

- teoria ilegalității (criteriul vinovăției imediate): infracțiunea este săvârșită în locul în care s-a produs prima încălcare a legii penale comisă cu vinovăție;

- teoria subiectivă (criteriul voinței infractorului): infracțiunea se consideră săvârșită în locul în care infractorul a urmărit (a voit) să realizeze rezultatul faptei sale, chiar dacă acest rezultat s-a produs într-un loc aflat într-o altă circumscripție;

- teoria ubicuității: locul săvârșirii infracțiunii este acela unde s-a realizat o parte, oricât de redusă, din activitatea infracțională, ori s-a produs rezultatul, chiar parțial, al acestei activități.

Legiuitorul român a reglementat, din perspectiva ambelor ramuri de drept, criteriul ubicuității. Potrivit art. 8 alin. (4) C. pen., infracțiunea se consideră săvârșită pe teritoriul României și atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România s-a efectuat un act de executare, de instigare sau de

¹ C. Barbu, *Aplicarea legii penale în timp și spațiu*, Ed. Științifică, București, 1972, p. 23-24. În ciuda faptului că adjectivele absolut și general nu cunosc din punct de vedere gramatical gradul comparativ de superioritate, am preferat să nu modificăm formularea utilizată de autor pentru a sublinia importanța principiului suveranității.

² A se vedea G. Antoniu, *Tratat de drept penal*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 370-371, C. Barbu, *op.cit.*, p. 30-34, I. Griga în G. Antoniu (coordonator), *Explicațiile preliminare ale noului Cod Penal*, Ed. Universul Juridic, 2010, p. 94-101, T. Dima, A. S. Nicolescu, *Drept Penal. Partea Generală*, Ed. Hamangiu, București, 2023, p. 83-84.

³ A se vedea G. Antoniu, *op.cit.*, p. 361-369, C. Barbu, *op.cit.*, p. 25-29, F. Streteanu, D. Nițu, *Drept Penal. Partea Generală*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, p. 167-170, I. Griga în G. Antoniu (coordonator), *Explicațiile preliminare ale noului Cod Penal*, Ed. Universul Juridic, 2010, p. 103-104.

complicitate ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracțiunii. După cum vom vedea, o definiție similară se regăsește și în art. 41 alin. (2) C. pr. pen.

II. DETERMINAREA COMPETENȚEI TERITORIALE. IMPORTANȚA „LOCULUI SĂVÂRȘIRII INFRAȚIUNII”

În cazul infracțiunilor comise în România, potrivit art. 41 alin. (1) C. pr. pen., competența după teritoriu este determinată, în ordine, de:

- a) locul săvârșirii infracțiunii;
- b) locul în care a fost prins suspectul sau inculpatul;
- c) locuința suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică, la momentul la care a săvârșit fapta;
- d) locuința sau, după caz, sediul persoanei vătămate.

După cum se observă din reglementarea art. 41 C. pr. pen., determinarea competenței teritoriale legiuitorul folosește două criterii: criteriul preferinței legale (raportat la ordinea prevăzută în art. 41 alin. 1 C. pr. pen.) și criteriul preferinței cronologice (raportat la organul întâi sesizat).

Având în vedere modalitatea de formulare a art. 41 alin. (5) C. pr. pen., opinia unanimă în doctrină este în sensul că criteriul preferinței cronologice se aplică în faza de urmărire penală iar criteriul preferinței legale este imperativ în faza de judecată⁴.

Prin urmare, urmărirea penală urmează a fi efectuată de către organul de urmărire penală întâi sesizat, dacă se află în raza vreunuia dintre locurile prevăzute la alineatul 1 al art. 41 C.pr.pen., aspect ce rezultă din interpretarea *per a contrario* a alineatului 5 al aceluiași articol. De exemplu dacă lui X, care locuiește în București, i se fură portofelul la Câmpina, în timp ce se întorcea de la munte, de către Y (care locuiește în Bacău), urmărirea penală va fi realizată de organele de urmărire penală din București, dacă acesta formulează plângere penală după ce a ajuns acasă la secția de poliție în a cărei circumscripție locuiește.

În caz de sesizări simultane se va aplica însă ordinea prevăzută de alineatul 1 al art. 41 C.pr.pen. între organele sesizate simultan. În aceeași speță, dacă în ziua în care X formulează plângere la București, Y este prins cu bunurile furate la Ploiești (organele de urmărire penală sesizându-se cu privire la fapta sa de furt) urmărirea penală va fi supravegheată de către Parchetul de pe lângă Judecătoria Ploiești. Pentru a se stabili dacă două sau mai multe sesizări sunt simultane se va avea în vedere ziua înregistrării și nu ora⁵ (urmărirea penală va fi supravegheată de către Parchetul de pe lângă Judecătoria Ploiești chiar dacă sesizarea din oficiu a organelor de urmărire penală din Ploiești a avut loc, în aceeași zi, la două ore după înregistrarea plângerii persoanei vătămate la București, locul unde domiciliază aceasta).

⁴ I. Kuglay în M. Udriou (coordonator), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, București, Ed. C.H. Beck, 2017, p. 200, C. Voicu, în N. Volonciu, A. S. Uzlău (coordonatori), Codul de Procedură Comentat, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 128, M. Udriou, Sinteze de Procedură penală. Partea Generală, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2021, p. 344-345, Minuta Întâlnirii de practică neunitară a procurorilor șefi secție urmărire penală de la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și parchetelor de pe lângă tribunale- 14-15 mai 2015 Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, p. 3-4, pe www.inm-lex.ro.

⁵ În același sens a se vedea M. Udriou, op.cit., p. 344.

Stabilirea instanței de judecată care urmează a judeca cauza va fi însă realizată potrivit ordinii prevăzute la alineatul 1. În speța mai sus indicată, procurorul va sesiza obligatoriu Judecătoria Câmpina, aspect ce rezultă din dispozițiile art. 41 alin. 5 C.pr.pen.

Cu alte cuvinte, se arată în jurisprudență, ceea ce a urmărit legiuitorul în actualul Cod de Procedură Penală, prin reglementarea normelor referitoare la competența teritorială, este ca judecarea cauzelor penale să se realizeze în ordinea indicată de art. 41 alin. 1 C.pr.pen. chiar dacă această ordine nu a fost respectată cu privire la efectuarea urmăririi penale⁶.

Chiar dacă art. 41 alin. 5 C.pr. pen. nu reglementează și această ipoteză, considerăm că trebuie respectată ordinea prevăzută de alineatul 1 și în cazul în care urmărirea penală a fost efectuată sau supravegheată ca urmare a preluării de către un parchet ierarhic superior în a cărei circumscripție se află toate locurile prevăzute de alineatul 1 (de exemplu dacă în speța menționată urmărirea penală ar fi fost preluată de către Parchetul General). O interpretare contrară ar permite posibilitatea schimbării competenței instanțelor judecătorești ca urmare a preluării cauzei de către o unitate de parchet și ar conduce la eludarea voinței legiuitorului ca judecata unei cauze să se realizeze de către instanța competentă potrivit art. 41 alin. 1 C.pr.pen.

După cum am arătat, primul criteriu care trebuie avut în vedere la stabilirea competenței teritoriale este **locul comiterii infracțiunii**.

Definiția acestei sintagme o regăsim în art. 41 alin. (2) C. pr. pen. Astfel, *o infracțiune este considerat a fi comisă în locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia se află pe teritoriul țării noastre*.

Prin urmare poate fi locul comiterii infracțiunii locul unde fost comise doar acte pregătitoare incriminate, a început executarea faptei, a fost comisă doar o parte sau au fost comise doar unele dintre acțiunile sau inacțiunile care alcătuiesc conținutul infracțiunii continue, continuate, complexe sau de obicei.

În ceea ce privește locul comiterii infracțiunii de obicei în doctrina de drept penal există controverse privind aplicarea principiului teritorialității. Astfel, într-o opinie, se apreciază că legea penală română va fi aplicabilă atunci când pe teritoriul țării s-a comis un număr suficient de acte care să indice obișnuința sau s-a produs rezultatul infracțiunii⁷. Într-o altă opinie, se consideră că va putea fi angajată răspunderea penală a unei persoane pentru o infracțiune de obicei în baza principiului teritorialității, chiar dacă actele comise pe teritoriul țării noastre nu reflectă obișnuința, dacă legea țării pe teritoriul căreia au fost comise celelalte acte incriminează fapta⁸.

Din punctul nostru de vedere și infracțiunile de obicei sunt comise în oricare dintre locurile în care s-a săvârșit cel puțin unul dintre acte. După cum am arătat anterior, nu trebuie să existe criterii diferite de determinare a locului săvârșirii infracțiunii între cele două ramuri de drept. Astfel, în cazul infracțiunii de hărțuire, dacă X o urmărește pe Y o singură dată pe teritoriul României și ulterior actele de hărțuire au loc pe teritoriul unor state unde fapta nu este incriminată, apreciem că legea penală română va putea fi incidentă în baza principiului teritorialității, fapta fiind comisă în circumscripția teritorială a instanței unde

⁶ J. Sector 5 București, încheierea judecătorului de cameră preliminară din data de 21.10.2014, în *I. Neagu, M. Damaschin, A.V. Iugan*, Codul de Procedură Penală Adnotat. Partea Generală, vol. I, Ed. Universul Juridic, 2021, p. 135.

⁷ *G. Antoniu*, op.cit., p. 373.

⁸ *F. Streteanu, D. Nițu*, op.cit., p. 176, *R. M. Stănoiu* în *V. Dongoroz (coordonator)*, Explicații teoretice ale Codului Penal Român, vol. I, Ed. Academiei și Ed. All Beck, București, 2003, p. 50.

persoana vătămată a fost urmărită în România (dacă au existat două acte de urmărire în localități diferite, oricare dintre acestea va fi considerat a fi loc al săvârșirii faptei)⁹.

În schimb nu va fi considerat ca loc al comiterii infracțiunii locul unde s-a produs doar situația premisă a infracțiunii (de exemplu, locul unde s-a încheiat contractul de leasing, dacă autoturismul a fost însușit de către autorul abuzului de încredere într-un alt loc) sau locul unde au fost comise acte pregătitoare neincriminate (locul unde autorii infracțiunii de tâlhărie au pus la cale planul în baza căruia au jefuit o bancă).

De exemplu, în jurisprudență s-a arătat că stabilirea competenței Tribunalului București ca urmare a invocării invocarea faptului că activității realizate pe raza municipiului București de către unii inculpați trimiși în judecată, respectiv închirierea de către aceștia a două dube transport marfă de la firme din municipiul București la data de 14.03.2019, cu care apoi s-au deplasat în județul Tulcea, în vederea realizării planului infracțional (ridicarea drogurilor din Marea Neagră), nu poate fi primită câtă vreme acestea sunt simple acte preparatorii, iar nu acte de executare în cadrul infracțiunilor de trafic ilicit și trafic ilicit internațional de droguri de mare risc¹⁰.

Articolul 41 C. pr. pen. nu precizează în mod clar dacă locul comiterii infracțiunii poate fi considerat locul unde au fost săvârșite doar acte de complicitate sau de instigare. În opinia noastră, având în vedere formularea, „locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională”, fără a face distincție între persoanele care au comis-o, răspunsul nu poate fi decât pozitiv. Un argument în acest sens îl reprezintă prevederile art. 8 alin. 4 C.pen. care stabilesc că infracțiunea se consideră săvârșită pe teritoriul României și atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România **s-a efectuat un act de executare, de instigare sau de complicitate** ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracțiunii. Dacă se consideră că o infracțiune nu este comisă, în sensul art. 41 C.pr.pen., în locul unde s-a comis un act de complicitate sau de instigare, ar însemna că în situația în care autorul, instigat pe teritoriul României, comite o infracțiune în străinătate, acesta va răspunde potrivit principiului teritorialității legii penale române, dar competența se va determina potrivit regulilor aplicabile infracțiunilor comise înafara teritoriului României, lucru pe care îl considerăm absurd. Or, după cum am arătat deja, nu credem că delimitarea între infracțiunile comise pe teritoriul României și cele săvârșite în străinătate precum și identificarea locului exact unde activitatea infracțională s-a desfășurat ar trebui să se realizeze pe baza unor reguli diferite.

Determinarea competenței instanței se va face în strânsă corelare cu limitele în care a fost sesizată instanța. De exemplu, competența teritorială nu va putea fi stabilită prin raportare la conduita infracțională a unui alt participant care nu a fost trimis în judecată.

De exemplu, în jurisprudență s-a arătat că pentru stabilirea instanței competente teritorial, în cauza în care a fost trimisă în judecată inculpata, nu poate fi luat în considerare ca și criteriu pentru stabilirea instanței competente teritorial decât locul unde inculpata a desfășurat presupusa activitate infracțională care i se impută (Baia Mare), independent de împrejurarea că ar fi pretins și primit mită printr-un complice care ar fi acționat în

⁹ Pentru aceeași părere, raportat la dreptul penal, a se vedea C. Barbu, op.cit., p. 41-42. Autorul arată că principiul teritorialității va fi aplicabil chiar dacă infractorul a săvârșit pe teritoriul țării noastre un număr insuficient de acte pentru a putea vorbi de o obișnuință și continuându-și activitatea a săvârșit alte acte pe un teritoriu străin. Nu are nicio importanță faptul că legea străină incriminează sau nu actele săvârșite în străinătate.

¹⁰ I.C.C.J., s.pen., încheierea nr.432/21.10.2020, în I. Neagu, M. Damaschin, A.V. Iugan, op.cit., p. 136-137.

circumscripția teritorială a altei instanțe (Tribunalul București), deoarece *judicata nu se poate mărgini decât la faptele și la persoanele arătate în actul de sesizare al instanței*.

S-a constatat că din descrierea faptelor reținute în actul de sesizare, rezultă că activitatea infracțională a inculpatei A. ar fi debutat în perioada 05 noiembrie 2019 - prima jumătate a lunii decembrie 2019, sub forma pretinderii prin intermediar și primirii prin intermediar, în data de 20.12.2019, a sumei de 10.000 euro în municipiul Baia Mare (primul act material) și ar fi continuat sub forma pretinderii, tot prin intermediar, în jumătatea lunii ianuarie 2020 - prima jumătate a lunii februarie 2020 și la 26.02.2020, urmată de primirea, prin intermediar, a sumei de 120.000 de RON, în data de 28.02.2020, când s-a realizat un flagrant în incinta spitalului D. din municipiul Baia Mare (al doilea act material).

Instanța care a soluționat conflictul de competență, a observat că, potrivit acușării, inculpata s-a aflat la Baia Mare la momentul la care ar fi exercitat activitatea de pretindere cu titlu de mită a sumelor de bani, dar și la momentul în care ar fi realizat activitatea de primire a banilor preținși ca mită (în cazul ambelor acte materiale ce formează infracțiunea continuată, potrivit acușării). Așadar, inculpata ar fi realizat elementul material al laturii obiective a infracțiunii de luare de mită în formă continuată (atât pretindere, cât și primire), în timp ce se afla la Baia Mare.

Sub aspectul analizat, al stabilirii instanței competente teritorial să soluționeze cauza, nu interesează decât acțiunile inculpatei care, potrivit procurorului, se circumscriu *verbului regens* ce caracterizează elementul material al laturii obiective a infracțiunii de luare de mită pentru care a fost trimisă în judecată. Nu poate fi analizată în acest cadru procesual, ce rezultă din ivirea conflictului negativ de competență, activitatea infracțională a presupusului intermediar (complice) și locul unde acesta ar fi desfășurat activitatea infracțională, după cum nu interesează condițiile necesare a fi întrunite pentru consumarea infracțiunii de luare de mită¹¹.

Prin urmare, este irelevant din perspectiva determinării competenței teritoriale, că infracțiunea s-a săvârșit în parte și în circumscripția altei instanțe (intermediarul acuzat de complicitate la luare de mită a primit suma de bani în București) atât timp cât cel care a realizat acea componentă a activității infracționale nu este trimis în judecată.

Într-o altă cauză, s-a reținut că prin rechizitoriu s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului pentru săvârșirea infracțiunii de spălare de bani constând în aceea că, în perioada 2009 - 14.10.2015, a dobândit și deținut un lot de 7005 monede și 806 bunuri arheologice, o parte dintre ele schimbându-le, prin efectuarea de operațiuni specifice de curățare, restaurare și conservare în piese de colecție, în vederea ascunderii sau disimulării adevăratei naturi a provenienței și a proprietății bunurilor, cunoscând că acestea provin din săvârșirea de infracțiuni. Din actele și lucrările dosarului a rezultat că, la data de 14.10.2015, s-au efectuat percheziții domiciliare, printre altele, la locuința inculpatului din Konstanz, Germania în legătură cu presupusa sa activitate infracțională, fiind ridicate de la locuința acestuia bunurile menționate.

Având în vedere că prin actul de sesizare a instanței, nu a fost descrisă vreo activitate de dobândire pe teritoriul României de către inculpat a vreuneia din cele 7005 monede antice romane și 806 bunuri arheologice descoperite la percheziție, iar obiectul acțiunii penale îl constituie doar fapta de spălare de bani în legătură cu obiectele găsite cu prilejul percheziției domiciliare efectuate în Germania, la locuința inculpatului, Înalta Curte a

¹¹ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 48/3.02.2021, nepublicată.

apreciat că fapta pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a fost comisă înafara teritoriului țării¹².

Într-o altă cauză, s-a reținut că atât presupusele infracțiuni de luare de mită, cât și cea de dare de mită s-au comis la Cabinetul medical M, la momentul la care, în schimbul sumei de bani oferite de inculpați prin intermediul complicilor, inculpata M, încalcându-și atribuțiile de serviciu, a eliberat acestora în fals adeverințe de vaccinare. La fel este situația și în ce privește presupusele infracțiuni de fals informatic și cea de fals intelectual, acestea fiind săvârșite la același cabinet medical, în momentul în care inculpata M a atestat în mod necorespunzător adevărului faptul că respectivelor persoane le-au fost administrate dozele de vaccin, introducând personal în sistemul informatic datele corespunzătoare respectivelor persoane, deși acestea nu se aflau în cabinetul medical.

Înalta Curte a reținut că toate celelalte activități premergătoare, respectiv înțelegerea infracțională dintre persoanele care dădeau mită și complicii-intermediari și transmiterea către acesta a copiilor actelor de identitate și a sumei de bani au fost săvârșite prin intermediul aplicației *Whatsapp* și prin virament bancar, neputând fi elemente determinante în stabilirea competenței instanței de soluționare a cauzei¹³.

Din punctul nostru de vedere concluzia este valabilă exclusiv în cazul în care se dispune trimiterea în judecată în respectivul dosar doar a medicului. În cazul în care dispune trimiterea în judecată a celui care dă mită, locul comiterii faptei de către acesta este locul în care remite banii. Astfel, nu poate fi omisă împrejurarea că infracțiunea sa subzistă chiar dacă banii nu sunt propriu-zis remiși funcționarului public ca urmare a intervenției organelor statului, atât timp cât a existat o înțelegere anterioară. Într-o astfel de situație, fapta sa este incriminată, ceea ce conduce la concluzia că vorbim deja de un loc în care s-a comis infracțiunea. Dacă de exemplu mituitorul ar fi fost trimis doar el în judecată (pentru dare de mită), competența teritorială s-ar fi determinat prin raportare la locul în care el a dat banii. Împrejurarea că ulterior banii și ajung la funcționar, nu înseamnă că locul unde s-a desfășurat activitatea inițială a mituitorului nu prezintă relevanță pentru determinarea competenței teritoriale a propriei sale fapte. La fel, după cum argumentat anterior, locul săvârșirii infracțiunii este și locul unde s-a desfășurat activitatea complicilor (bineînțeles, în măsura în care sunt și ei trimiși în judecată). Totodată, vom arăta în continuare că dacă obiectul trimiterii în judecată este reprezentat de săvârșirea mai multor infracțiuni, procurorul poate să dispună trimiterea în judecată la instanța în a cărei circumscripție teritorială se află locul comiterii oricăreia dintre ele.

După cum în mod corect s-a arătat în doctrină, în cazul persoanei juridice, specificul anumitor infracțiuni poate face ca sediul suspectului sau inculpatului să coincidă cu locul săvârșirii infracțiunii: infracțiunile de evaziune fiscală reglementate în Legea nr. 241/2005; infracțiunea de bancrută simplă, întrucât introducerea cererii de deschidere a procedurii insolvenței se face la instanța de la sediul debitoarei; infracțiunea de nerespectarea hotărârilor judecătorești în variantele incriminate în art. 287 alin. (1) lit. d) și e) C. pen.¹⁴.

De exemplu, s-a arătat că infracțiunea de evaziune fiscală s-a comis pe raza județului Suceava unde are sediul S.C. S S.R.L. (localitatea Marginea, jud. Suceava), astfel încât, competent să judece în primă instanță plângerea formulată de petentul Statul Român prin

¹² I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 125/20.03.2019, nepublicată.

¹³ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 310/4.06.2024, nepublicată.

¹⁴ D. Herinean, Persoana juridică și locul săvârșirii infracțiunii, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, Tom LXVIII/2, Științe Juridice, 2022, p. 284.

A.N.A.F. - reprezentat prin Direcția Generală Regională a Finanțelor Publice Ploiești - Administrația Județeană a Finanțelor Publice Argeș este judecătorului de cameră preliminară din cadrul Tribunalului Suceava¹⁵.

Bineînțeles, o astfel de regulă nu trebuie absolutizată. Într-o cauză, s-a arătat că, într-adevăr, de regulă, activitatea contabilă a unei societăți se desfășoară la sediul său social, însă această prezumție poate fi răsturnată prin orice mijloc de probă, relevant pentru stabilirea instanței competente din punct de vedere teritorial în cazul infracțiunii de evaziune fiscală fiind locul unde s-a desfășurat în concret acțiunea de înregistrare în actele contabile a facturilor fiscale în discuție. Instanța a reținut că, în cauză, această prezumție a fost înlăturată, în condițiile în care actele dosarului relevă faptul că activitatea contabilă se desfășura în fapt la punctul de lucru din municipiul București, iar nu la sediul social situat în comuna Snagov, infracțiunea de evaziune fiscală fiind prin urmare de competența teritorială a Tribunalului București¹⁶.

Este posibil ca o infracțiune să fie comisă în mai multe locuri. De exemplu, în cazul unei infracțiuni de nerespectare a regimului materialelor explozive (art. 346 C. pen.), va fi considerat a fi loc în care s-a comis infracțiunea fiecare dintre localitățile în care au avut loc activități de producere, experimentare, prelucrare, deținere, transport ori folosire a acestor materii. Dacă s-a reținut varianta agravată prev. de art. 346 alin. (4) C. pen., va fi loc al săvârșirii infracțiunii și locul unde s-a produs decesul victimei (de exemplu, a fost spitalizată într-o altă localitate, decedând aici).

De asemenea, în cazul unei infracțiuni continue de lipsire de libertate, aceasta va fi comisă în oricare dintre localitățile în care victima a fost privată de libertate. La fel, în cazul traficului de persoane, fapta va fi comisă atât în locul în care victima a fost recrutată, cât și în localitățile unde ea a fost transportată, transferată, adăpostită sau primită.

În acest caz oricare dintre oricare dintre instanțele în a căror circumscripție se află aceste localități este competentă să judece infracțiunea.

Cu privire la infracțiunile al căror element material cunoaște variante alternative, săvârșite în raza unor instanțe diferite [cum este cazul infracțiunii prevăzute în art. 270 alin. (3) din Legea nr. 86/2006], Înalta Curte a arătat că, legiuitorul a recunoscut competența egală a instanțelor, indiferent de natura sau amploarea activității infracționale concret desfășurate în raza uneia sau alteia dintre acestea. Potrivit rechizitoriului, activitatea de contrabandă reținută în sarcina inculpaților s-a concretizat în modalitățile normative deținere, depozitare și transport al țigărilor fără timbrul legal aplicat de către autoritățile române, provenite din contrabandă, și s-a desfășurat pe raza teritorială a mai multor județe, inclusiv pe teritoriul municipiului București. În acest context, reținând că acuzația de contrabandă care face obiectul sesizării se presupune a fi fost comisă pe raza mai multor județe (Argeș, Suceava, Constanța, municipiul București etc.), Înalta Curte de Casație și Justiție a constatat că, în virtutea dispozițiilor art. 41 alin. (2) și (3) C. pr. pen., oricare dintre judecătoriile pe raza cărora s-a desfășurat activitatea infracțională, în tot sau în parte, este competentă teritorial să judece cauza¹⁷.

Dacă obiectul unei cauze penale îl reprezintă comiterea mai multor infracțiuni, procurorul va putea sesiza orice instanță în a cărei circumscripție s-a comis oricare dintre

¹⁵ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 637/7.12.2022, nepublicată.

¹⁶ C. Ap. București, s. a II-a pen., încheierea din 5.01.2022, nepublicată.

¹⁷ I.C.C.J., s.pen., încheierea pen. nr. 203/23.03.2018, www.scj.ro.

infracțiuni. În acest sens, în jurisprudență s-a arătat că „având în vedere faptul că presupusa faptă de mărturie mincinoasă ar fi fost săvârșită de inculpatul MMA la sediul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, D.I.I.C.O.T. - Structura Centrală cu ocazia declarațiilor date în cauză, competența teritorială a Tribunalului București a fost atrasă de această infracțiune, fiind locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională în parte. Este adevărat că pentru restul presupuselor infracțiuni, prin actul de sesizare al instanței se reține săvârșirea acestora pe raza teritorială a județelor H și A, însă este atributul exclusiv al Ministerului Public de a aprecia, în situația în care activitatea infracțională a fost desfășurată de mai mulți inculpați în circumscripția teritorială a mai multor instanțe, care dintre aceste instanțe este competentă teritorial să soluționeze cauza. Argumentele de oportunitate care au determinat Ministerul Public să aleagă Tribunalul București nu pot să constituie un motiv de necompetență teritorială a acestei instanțe, cât timp prin rechizitoriu s-a stabilit că una dintre infracțiuni s-ar fi desfășurat pe raza teritorială a acestei instanțe. Nu prezintă relevanță sub aspectul stabilirii competenței teritoriale faptul că dintre cei cinci inculpați trimiși în judecată, doar pentru inculpatul MMA s-a reținut săvârșirea unei infracțiuni pe raza teritorială a acestei instanțe. Este suficient ca activitatea infracțională, desfășurată doar în parte și doar de unul dintre inculpați să se fi realizat pe raza teritorială a prezentei instanțe pentru a atrage competența teritorială”¹⁸.

Astfel, atât în cazul infracțiunilor al căror element material cunoaște variante alternative, săvârșite în raza unor instanțe diferite, dar și în ipoteza unor infracțiuni multiple, între care există legături de conexitate sau de tip corelativ, fapte comise în raza unor instanțe diferite, legiuitorul a optat pentru a nu institui un subcriteriu de preferință pentru stabilirea competenței teritoriale, recunoscând, în schimb, competența egală a instanțelor, indiferent de natura sau amploarea activității infracționale concret desfășurate în raza uneia sau alteia dintre acestea. Or, ca efect al opțiunii legislative relevate de dispozițiile art. 41 alin.1 sau art. 41 alin. 3 C. pr. pen., sesizarea uneia dintre instanțele deopotrivă competente teritorial potrivit alin. (2) al textului are ca efect încetarea vocației celorlalte la judecarea cauzei, competența recunoscută organului judiciar prim sesizat devenind efectivă prin faptul investiției sale, în condițiile legii¹⁹.

Este posibil ca aceeași infracțiune să fie comisă atât în țară cât și în străinătate (de exemplu o persoană recrutează în vederea prostituției un minor, pe care îl transportă în străinătate, aici având loc activitatea de exploatare). În acest caz, competența se va stabili potrivit art. 41 C. pr. pen. (de altfel, din perspectiva dreptului penal, se va aplica principiul teritorialității, raportat la criteriul ubicuității).

În acest sens, într-o cauză s-a arătat că nu sunt incidente dispozițiile art. 42 alin. 1 și 2 C. pr. pen., întrucât faptele au fost săvârșite pe teritoriul României. În acest sens, trebuie avute în vedere dispozițiile art. 8 alin. 2 și 4 din Codul penal, potrivit cărora, (2) „prin teritoriul României se înțelege întinderea de pământ, marea teritorială și apele, cu solul, subsolul și spațiul aerian, cuprinse între frontierele de stat” și (4) „infracțiunea se consideră săvârșită pe teritoriul României și atunci când pe acest teritoriu ori pe o navă sub pavilion românesc sau pe o aeronavă înmatriculată în România s-a efectuat un act de executare, de instigare sau de complicitate ori s-a produs, chiar în parte, rezultatul infracțiunii”. Or, chiar în cuprinsul

¹⁸ C. Ap. București, încheierea judecătorului de cameră preliminară nr. 940/C /2.12.2014, în *I. Neagu, M. Damaschin, A.V. Iugan*, op.cit., p. 135.

¹⁹ I.C.C.J., s.pen., încheierea nr.432/21.10.2020, în *I. Neagu, M. Damaschin, A.V. Iugan*, op.cit., p. 136-137.

rechizitoriului se reține că activitățile infracționale ale grupului au vizat componente importante ce s-au desfășurat pe teritoriului României: a) componenta de plasare a cocainei în apele teritoriale ... b) componenta de introducere a cocainei în România ...” aspect ce atrage aplicarea art. 41 C. pr. Pen.²⁰.

Tot potrivit art. 41 C. pr. pen. se va determina competența în cazul în care dintre mai multe infracțiuni săvârșite de un făptuitor care nu are domiciliu și nici nu locuiește în România, infracțiuni reunite în același dosar penal, unele sunt săvârșite înafara teritoriului țării, iar altele în țară, prevederile art. 42 C. pr. pen. nefiind aplicabile²¹.

III. DETERMINAREA LOCULUI COMITERII INFRAȚIUNII. ASPECTE PRACTICE

1. Ipoteza infracțiunilor de pericol

Infrațiunea omisivă se va considera săvârșită în locul unde trebuia îndeplinită obligația ce revenea făptuitorului. De exemplu, în jurisprudența fostului Tribunal Suprem s-a arătat că în cazul infracțiunii de abandon de familie locul comiterii infracțiunii este locul unde domiciliază beneficiarul pensiei de întreținere, acela fiind locul unde trebuia plătită pensia²².

În același sens, corespunzător reglementării actuale, s-a arătat că dispozițiile art. 1494 alin.1 lit. a Cod civil stabilesc că obligațiile bănești trebuie executate la domiciliul creditorului, în prezenta speță, la domiciliul minorei față de care inculpatul are obligația de plată a pensiei de întreținere. Cum din actele dosarului rezultă că domiciliul efectiv al minorei este în comuna Glodeanu Sărat, Județul Buzău, care se află în raza de competență teritorială a Judecătoriei Pogoanele, se constată că această instanță devine competentă în a soluționa cauza²³.

În ceea ce privește infracțiunile de nedenunțare și omisiunea sesizării, raportat la obligația ca sesizarea să se realizeze de îndată, apreciem că în principiu locul săvârșirii infracțiunii va fi locul în care persoana în cauză a aflat de săvârșirea infracțiunii respective.

În cazul infracțiunii de nerespectare a măsurilor privind încredințarea minorului prevăzută în art. 379 alin. (1) C. pen. - constând în reținerea de către un părinte la domiciliul acestuia a copilului său minor, fără consimțământul celuilalt părinte căruia minorul i-a fost încredințat -, locul săvârșirii infracțiunii, în accepțiunea dispozițiilor art. 41 C. proc. pen., este locul unde minorul a fost reținut, reprezentat de domiciliul inculpatului, iar nu locul unde inculpatul avea obligația de a-l aduce înapoi pe copilul său minor, reprezentat de domiciliul celuilalt părinte²⁴.

Referitor la infracțiunea de mărturie mincinoasă prevăzută în art. 273 alin. (2) lit. c) C. pen., săvârșită de către expert și consumată prin depunerea raportului de expertiză la un dosar civil al unei instanțe, locul săvârșirii infracțiunii care determină competența teritorială, conform dispozițiilor art. 41 C. pr. pen., este locul unde își are sediul această instanță²⁵.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ C.S.J., s.pen., dec. nr. 2675/24.05.2001, Curtea Supremă de Justiție, Buletinul Jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul 2001, Editura All Beck, București, 2003, p. 265.

²² T. Suprem, dec. nr. 4205/1971, în V. Rămureanu, Competența penală a organelor judiciare, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980, p. 119.

²³ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 125/23.02.2018, nepublicată.

²⁴ I.C.C.J., s.pen., încheierea nr. 170/19.04.2019, www.scj.ro.

²⁵ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 93/20.02.2020, www.scj.ro.

Acest lucru nu înseamnă însă că infracțiunea nu a fost comisă și în locul în care a fost întocmit raportul de expertiză. În cauză, conflictul de competență a fost generat exclusiv prin raportare la locul unde a fost realizată activitatea de expertizare (în concret, evaluarea unui teren, fiind declinată competența către instanța în a cărei circumscripție se afla bunul imobil evaluat). Or, o astfel de activitate excedează elementului material al infracțiunii, ea fiind diferită de redactarea raportului care conține împrejurări care nu corespund adevărului (această activitate reprezentând elementul material). Pentru a fi utilizat acest criteriu de determinare a competenței este necesar însă ca procurorul să îl indice în cuprinsul rechizitoriului sau el să rezulte expres din probatoriul administrat. De exemplu, nu s-ar putea declina competența către instanța în a cărei circumscripție își are domiciliul expertul, motivându-se că acolo s-a săvârșit infracțiunea, dacă aceasta ar fi o simplă presupunere a judecătorului, nereținută în cuprinsul rechizitoriului și nesuținută clar de vreun mijloc de probă.

În cazul audierii unui martor prin videoconferință, infracțiunea de mărturie mincinoasă va fi comisă atât în locul în care se află martorul cât și la sediul organului judiciar unde se desfășoară procedura judiciară propriu-zisă.

Dacă denunțul sau plângerea conținând o sesizare nereală sunt trimise prin poștă, infracțiunea de inducere în eroare a organelor judiciare va fi comisă atât în locul în care acestea au fost redactate cât și la sediul organului judiciar, acesta din urmă fiind locul în care s-a consumat infracțiunea.

2. Ipoteza infracțiunilor de rezultat

În cazul unei infracțiuni de rezultat, locul săvârșirii infracțiunii poate fi și locul unde s-a produs prejudiciul, nu doar locul în care a fost realizată activitatea infracțională ce se circumscrie *verbului regens*.

De exemplu, în cazul unei infracțiuni de abuz în serviciu, s-a arătat că reprezintă locul comiterii infracțiunii nu doar locul în care funcționarul public și-a îndeplinit în mod defectuos atribuțiile de serviciu (municipiul București), ci și raza teritorială a județului Galați unde s-a produs urmarea activității infracționale desfășurate de aceasta (atribuirea licențelor de transport pentru traseele rutiere Galați - Cișmele și Galați - Fântânele)²⁶.

Cu privire la locul producerii rezultatului, considerăm criticabilă o anumită abordare jurisprudențială care apreciază, cel puțin în cazul persoanei juridice, că locul unde s-a produs prejudiciul din patrimoniul persoanei vătămate este locul unde se află sediul acesteia.

De exemplu, într-o cauză s-a reținut că inculpatul a fost trimis în judecată pentru că în ziua de 12.11.2017, în intervalul orar 12.00 - 13.15, în calitate de casier și operator pariuri al SC P Magnus SRL (gestionar de fapt), în timp ce se afla în punctul de lucru situat în mun. București, sector 5, în timpul programului de lucru, a luat suma de 5800 lei din sertarele birourilor aflate în sediu (sumă de bani aflată în gestiunea sa). Prin raportare la primul criteriu enumerat de legiuitor, Înalta Curte a constatat că, sub aspectul locului săvârșirii, infracțiunea care face obiectul judecății a fost comisă în mun. București, sector 5, aflat în circumscripția teritorială a Judecătoriei Sectorului 5 București, având în vedere că acțiunea de însușire a sumei de bani a fost efectuată în acest loc. Înalta Curte a reținut, totodată, că în circumscripția teritorială a Judecătoriei Constanța se află sediul social al societății, al cărei

²⁶ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 448/31.07.2017, nepublicată.

angajat era inculpatul, care își desfășura activitatea la punctul de lucru situat în mun. București, situație în care acțiunea s-a produs pe raza Judecătoriei Sectorului 5 București, iar rezultatul infracțiunii de delapidare pe raza Judecătoriei Constanța²⁷.

Din punctul nostru de vedere, domiciliul/sediul persoanei vătămate reprezintă un criteriu distinct de determinare a competenței, reglementat de art. 41 alin. 1) lit. d) C. pr. pen. Într-adevăr, domiciliul persoanei vătămate poate constitui în anumite situații locul producerii prejudiciului. Opinia prezentată face însă ca în toate cazurile în care o infracțiune produce un prejudiciu, domiciliul persoanei vătămate să fie și locul comiterii infracțiunii. De exemplu, Mega Image are sediul în mun. București, sectorul 6. Astfel, aplicând opinia menționată, orice furt dintr-un magazin Mega Image din România va fi considerat a fi comis și în circumscripția teritorială a Judecătoriei Sectorului 6 București. În același timp, orice furt dintr-un magazin Dedeman va fi considerat a fi comis și în mun. Bacău, localitate unde compania își are sediul. Totodată, raționamentul ar trebui să se aplice și în cazul persoanei fizice. Astfel, dacă unei persoane care domiciliază în Constanța i se fură portofelul în Oradea, în timp ce se afla în concediu, fapta ar ajunge să fie considerată a fi comisă și în prima localitate.

Or, atât timp cât locuința/sediul persoanei vătămate constituie un criteriu separat de determinare a competenței, a asimila acest loc cu locul comiterii infracțiunii în cazul oricărei infracțiuni prin care s-a produs un prejudiciu, excedează voința legiuitorului.

Locul în care are loc însușirea bunului sau se dispune de acesta nu poate fi decât locația concretă în care se află acesta. Astfel, considerăm discutabile raționamente de tipul "activitatea infracțională reținută în sarcina inculpatului s-a desfășurat în aria de competență a Judecătoriei Târgoviște - deoarece rezultatul infracțiunii de efectuarea de operațiuni financiare în mod fraudulos (paguba în patrimoniul persoanei vătămate constând în diminuarea fondurilor existente pe cardul bancar) s-a produs în momentul în care banii au fost transferați din contul persoanei vătămate, aceasta având domiciliul în com. Niculești, sat Niculești, județul Dâmbovița"²⁸ sau "rezultatul infracțiunii de abuz de încredere în modalitatea refuzului restituirii s-a produs la momentul producerii prejudiciului adus persoanei vătămate ca urmare a lipsei folosinței autoturismului, rezultat ce s-a produs pe raza teritorială a Sectorului 2 București unde persoana vătămată locuia fără forme legale"²⁹.

Apreciem că în mod corect s-a apreciat că instanța care și-a declinat competența a stabilit în mod artificial că locul unde a fost săvârșită infracțiunea de înșelăciune este locul unde s-a produs paguba infracțiunii, respectiv sediul persoanei vătămate. Criteriul aplicat este, în fapt, cel prevăzut de art. 41 alin.1 lit. d C. pr. pen.³⁰.

În ceea ce privește comiterea infracțiunii de înșelăciune, din perspectiva elementului material, va fi relevant locul inducerii în eroare. În cazul înșelăciunii în convenții, nu contează doar locul propriu-zis al încheierii contractului, ci și locul unde s-a desfășurat negocierile, atât timp cât în cadrul acestora s-a materializat rezoluția inculpatului de a induce în eroare. Astfel, s-a arătat că parte din activitatea infracțională, respectiv cea legată de inducerea în eroare a reprezentanților părții civile, constând în întâlniri de ofertare și negociere, ce au loc între reprezentanții părților, prezentarea și analiza documentelor în baza cărora este aprobată creditarea și/sau leasingul, prezentarea facturilor de achiziție și documente de

²⁷ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 313/18.08.2022, nepublicată.

²⁸ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 392/15.06.2023, nepublicată.

²⁹ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 284/29.07.2020, nepublicată.

³⁰ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 427/8.08.2017, nepublicată.

plată au fost săvârșite de inculpat în Brașov, unde au avut loc întâlnirile premergătoare semnării contractelor cu reprezentanții firmei de leasing³¹.

În cazul contractelor încheiate la distanță, locul comiterii infracțiunii este și locul unde inculpatul a realizat activitatea infracțională propriu-zisă. În condițiile în care din probatoriul administrat a rezultat cu evidență faptul că semnarea documentelor de către reprezentanții societății inculpate (cum ar fi contractele de leasing și de vânzare cumpărare) nu se realiza la sediul persoanei vătămate din București, ci, la sediul acesteia, pe raza mun. Brașov, ulterior aceste documente fiind preluate de martori și predate societății de leasing care, prin reprezentanții săi, proceda la semnarea acestor contracte, fapta a fost comisă și în Brașov³².

În același sens, într-o speță din perioada interbelică s-a reținut că fapta de a determina o persoană să scrie o scrisoare pe teritoriul țării noastre, care a fost semnată tot din îndemnul inculpatului cu numele unui tovarăș al său, fără știrea acestuia și cu scopul de a obține sub acest nume în străinătate bani de la destinatarul scrisorii, constituie o tentativă de înșelăciune, competența aparținând instanțelor române potrivit principiului teritorialității³³.

Din punctul nostru de vedere, infracțiunea s-a comis pe teritoriul României în condițiile în care aici s-au comis acte de complicitate anterioară (actele pregătitoare realizate de terț au căpătat relevanță penală la momentul realizării infracțiunii). Fapta, astfel descrisă, nu putea fi considerată a reprezenta o tentativă anterior momentului în care s-a stabilit propriu-zis contactul cu destinatarul scrisorii.

Într-o altă cauză, Înalta Curte a reținut că presupusa infracțiune de înșelăciune în formă continuată pentru care inculpatul a fost trimis în judecată a fost săvârșită de acesta în calitate sa de administrator al societății comerciale E și prin intermediul acestei societăți, care are sediul în București, sector 6 (inculpatul, contactând telefonic reprezentanții persoanelor vătămate induse în eroare). Prin urmare, pe baze celor expuse mai sus, s-a constatat că, în raport de prevederile art. 41 alin. (1) lit. a) cu aplicarea art. 41 alin. (2) C. pr. pen., locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională este pe raza municipiului București³⁴.

Locul producerii rezultatului (adică locul unde s-a produs paguba, aceasta fiind urmarea imediată a infracțiunii prevăzute de art. 244 C. pen.) se va determina potrivit regulilor din Codul Civil privind locul plății. Potrivit art. 1494 alin. (1) Cod Civil, (1) în lipsa unei stipulații contrare ori dacă locul plății nu se poate stabili potrivit naturii prestației sau în temeiul contractului, al practicilor statornicite între părți ori al uzanțelor:

a) obligațiile bănești trebuie executate la domiciliul sau, după caz, sediul creditorului de la data plății;

b) obligația de a preda un lucru individual determinat trebuie executată în locul în care bunul se afla la data încheierii contractului;

c) celelalte obligații se execută la domiciliul sau, după caz, sediul debitorului la data încheierii contractului.

Prin urmare, ar trebui să se verifice dacă potrivit convenției dintre părți, acestea au stabilit sau nu un loc în care obligația ar trebui executată.

De exemplu, într-o cauză s-a reținut că în ceea ce privește modalitatea de plată, în Capitolul VI din cele două contracte se prevede că valoarea mărfii se va achita de către

³¹ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 567/28.10.2021, nepublicată.

³² I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 562/27.10.2021, nepublicată.

³³ T. Brăila, sent. pen. nr. 731/13.10.1932 în C. Barbu, op.cit., p. 45.

³⁴ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 307/4.06.2024, nepublicată.

cumpărător prin ordin de plată în contul furnizorului, în termen de 30 de zile calendaristice de la data livrării, în ambele contracte contul furnizorului, respectiv al persoanei vătămate SC USRL Oradea, fiind indicat contul RO..., deschis la CEK BANK Oradea. Tot în Capitolul VI din cele două contracte, în ceea ce privește modalitatea de plată se prevede că cumpărătorul va garanta plata mărfii prin fila CEC sau Bilet la ordin, avalizat de administrator, pus la dispoziția vânzătorului. Instanța a mai reținut că în ceea ce privește mențiunea obligatorie din cuprinsul celor două bilete la ordin privind *locul plății*, motivul pentru care s-a menționat orașul Timișoara ca loc al plății este faptul că emitentul este SC C SRL, cu sediul în orașul Timișoara. În fapt, Timișoara este locul *de unde* ar fi trebuit să fie executată plata, iar nu locul unde plata ar fi trebuit să fie executată. Ca o confirmare a celor arătate mai sus, instanța a reținut și faptul că instituția bancară care la data de 11.08.2014 a refuzat plata celor bilete la ordin din lipsă totală sau parțială de disponibil a fost CEK BANK, Sucursala Oradea. Astfel, a concluzionat instanța, localitatea Oradea este locul în care s-a produs paguba în patrimoniul persoanei vătămate, respectiv locul unde s-a produs urmarea presupusei fapte de înșelăciune care face obiectul cauzei³⁵.

În cazul înșelăciunilor care privesc inducerea în eroare a cumpărătorilor privind achiziționarea unor bunuri (care fie nu există, fie sunt de alte natură), trebuie să avem în vedere că în general înțelegerea dintre părți vizează și livrarea bunului la o anumită adresă. Prin urmare, în acest caz, prin derogare de la art. 1494 alin. (1) lit. b) Cod Civil, apreciem că părțile au stabilit ca locul plății (care coincide cu locul unde s-a produs săvârșirea infracțiunii) să se realizeze într-un anumit loc. Din acest motiv, locul producerii rezultatului va fi locul în care trebuia predat bunul.

În același sens, în cazul infracțiunii de abuz în serviciu în fraudă a creditorilor, în varianta prevăzută de art. 238 alin. (2) C. pen., urmarea imediată constă în producerea unei pagube creditorului, astfel că, în condițiile în care părțile au stabilit ca loc al plății contul persoanei vătămate deschis la CEK BANK, Sucursala Oradea, locul unde s-a produs urmarea presupusei fapte este localitatea Oradea³⁶.

Referitor la infracțiunea de abuz de încredere (art. 238 C. pen.), în primul rând trebuie stabilită varianta normativă imputată inculpatului. Astfel, în varianta însușirii, în principiu fapta va fi comisă la domiciliul inculpatului sau la sediul persoanei juridice, dacă bunul a fost încredințat unei societăți comerciale (bineînțeles, în ambele cazuri contează domiciliu/sediul efectiv).

În fapt, s-a reținut că, inculpatul, în calitate de administrator al SC C SRL, cu sediul social în com. Șura Mică, jud. Sibiu, a încheiat la data de 21.07.2009 un contract de leasing financiar cu finanțatorul S.C. S IFN SA, cu sediul în Ciorogârla, jud. Ilfov. În baza contractului, societatea administrată de inculpat, în calitate de utilizator, a achiziționat, în regim de leasing, două autoutilitare. Contractul s-a încheiat pentru o perioadă de 36 luni, cu obligația plății unor rate lunare până la concurența sumei de 155.222,83 lei, reprezentând valoarea totală a contractului. Societatea administrată de inculpat nu a achitat ratele lunare aferente utilizării celor două autoutilitare, motiv pentru care, la data de 10.12.2009, finanțatorul a reziliat contractul de leasing și a solicitat returnarea celor două autoutilitare. Inculpatul a luat cunoștință despre acest fapt, sub semnătură, la data de 13.01.2010. Inculpatul nu a returnat finanțatorului bunurile achiziționate în regim de leasing, iar la data de 27.01.2010 a

³⁵ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 67/5.02.2018, nepublicată.

³⁶ *Ibidem*.

cesionat părțile sociale deținute la S.C. C SRL, în calitate de asociat unic, unor alte persoane, urmare acestui fapt, societatea schimbându-și sediul social din Sibiu în Luduș, localitatea de domiciliu a noilor asociați. Autoutilitările au fost vândute unor persoane necunoscute. În cazul de față, s-a constatat că, urmărirea penală cu privire la infracțiunea de abuz de încredere, prev. de art. 238 C. pen., pentru care s-a dispus trimiterea în judecată a inculpatului, s-a efectuat cu nerespectarea ordinii de preferință a criteriilor de stabilire a competenței teritoriale, dat fiind că teritoriul localității Șura Mică, jud. Sibiu, unde societatea administrată de inculpat, S.C. C SRL, își avea sediul social la data încheierii contractului de leasing financiar cu finanțatorul S.C. S IFN SA, care reprezintă locul săvârșirii faptei (N.A. - *apreciem că are relevanță sediul de la data însușirii bunului*), nu face parte din circumscripția teritorială a Parchetului de pe lângă Judecătoria Luduș, iar organul de urmărire penală era obligat să sesizeze instanța competentă potrivit ordinii legale de preferință, respectiv, *Judecătoria Sibiu*, chiar dacă urmărirea penală nu s-a desfășurat în circumscripția acestei din urmă instanțe³⁷.

Dacă în sarcina inculpatului se reține varianta refuzului de a restituire a bunului, în cazul unui refuz expres, locul comiterii infracțiunii va fi locul unde se afla inculpatul la momentul comiterii faptei. În caz de refuz tacit (se fixează un termen pentru restituirea bunului iar la expirarea acestuia acesta nu este predat), locul comiterii este locul unde trebuia predat bunul, potrivit art. 1494 Cod Civil.

Din examinarea jurisprudenței Înaltei Curți se observă că din perspectiva locului unde s-a produs urmarea imediată a infracțiunii probleme au apărut în cazul infracțiunilor contra intereselor financiare ale Uniunii Europene. De exemplu, într-o cauză s-a constatat că activitatea infracțională s-a desfășurat și a produs urmări pe raza municipiului București prin raportare la faptul că fondurile accesate ar fi fost achitate din fondurile Ministerului Dezvoltării Lucrărilor și Administrației Publice, autoritate în dauna căreia s-ar fi produs prejudiciul. De altfel, procurorul a depus la dosar constituirea de parte civilă formulată de Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației³⁸.

Într-o altă cauză s-a reținut că din perspectiva „*locului de desfășurare a activității infracționale*”, în rechizitoriu s-a reținut depunerea online a cererii de finanțare a proiectului „*Construire fermă vaci de lapte în loc. Araci*” la Centrul Regional pentru Finanțarea Investițiilor Rurale 7 Centru Alba Iulia precum și a cererilor de plată și a documentelor anexate acestora, în format electronic, online, către Agenția pentru Finanțarea Investițiilor Rurale, cu sediul central în municipiul București. De asemenea, urmarea infracțiunii prev. de art. 18¹ din Legea nr. 78/2000, respectiv prejudiciul constând în sumele de bani decontate, s-a produs în patrimoniul Agenției pentru Finanțarea Investițiilor Rurale, instituția publică care

³⁷ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 263/28.03.2016, nepublicată.

³⁸ I.C.C.J., s. pen., încheierea penală nr. 306/11.08.2022, nepublicată; în sens contrar, a se vedea I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 150/14.03.2024, www.scj.ro. În cuprinsul acesteia s-a arătat că, împrejurarea că sediul central al părții civile (AFIR) se află în municipiul București nu este de natură să atragă competența teritorială a Tribunalului București, în condițiile în care activitatea imputată s-a realizat în județul Satu - Mare. Or, a aprecia că, în cauzele având ca obiect prejudicierea bugetului Uniunii Europene, competența teritorială aparține instanței în a cărei rază teritorială se află instituția centrală în bugetul căreia s-a produs prejudiciul, ar transforma Tribunalul București, contrar dispozițiilor art. 20 alin. (1) din Legea nr. 6/2021, în unica instanță competentă teritorial, la nivel național, să soluționeze astfel de cauze, în condițiile în care, toate autoritățile care administrează fondurile provenite din bugetul Uniunii Europene au sediile principale în municipiul București.

s-a și constituit parte civilă în cauză, și care, așa cum s-a arătat, își are sediul în București, pe raza de competență a Tribunalului București³⁹.

Cu privire la această situație, după cum vom arăta în continuare, apreciem că locul producerii infracțiunii nu este sediul persoanei vătămate ci sediul sucursalei sau agenției unității bancare unde este deschis contul bancar de unde se face plata.

În ceea ce privește infracțiunea de evaziune fiscală, după cum am arătat, infracțiunea în variantele prev. de art. 9 alin. 1) lit. b) și c) din Legea nr. 241/2005 se comite în principiu la locul în care societatea își desfășoară activitatea comercială, aici desfășurându-se și activitatea de înregistrare în contabilitate a unor operațiuni fictive sau omisiunea înregistrării unor operațiuni care generează venituri. Însă, din nou, apreciem că prezintă relevanță descrierea activității infracționale. Dacă din rubrica În drept rezultă că ceea ce i se impută inculpatului nu se raportează la înregistrarea/neînregistrarea unor facturi ci la depunerea unor deconturi de TVA sau declarații privind impozitul pe profit, apreciem că locul comiterii infracțiunii este reprezentat de locul în care acestea au fost depuse. Astfel, spre deosebire de situația facturii (unde, sub rezerva dovedirii laturii subiective, înregistrarea sau omisiunea înregistrării conduce la consumarea infracțiunii), în cazul acestora, simpla lor întocmire nu poate conduce nici la reținerea tentativei. Până la momentul depunerii lor, ele nu au nicio semnificație juridică.

În cazul infracțiunii prev. de art. 9 alin. 1) lit. a) din Legea nr. 241/2005, având în vedere că legiuitorul nu incriminează nedeclararea sursei impozabile, ci ascunderea ei (prin urmare, infracțiunea este comisivă, nu omisivă, cel puțin din punct de vedere al reglementării legale), locul comiterii infracțiunii nu este întotdeauna locul unde trebuie să fie depusă declarația impusă de normele legale.

IV. DETERMINAREA LOCULUI SĂVÂRȘIRII INFRACTIUNII ÎN CAZUL FAPTELOR COMISE ÎN MEDIUL ONLINE

Realitatea zilelor noastre dovedește că de multe ori infracțiunile se comit în mediul online. Astfel, atât conduita celor care comit infracțiuni cât și modalitatea în care persoana vătămată este prejudiciată presupun interacțiunea cu un sistem informatic. În acest context, de multe ori apar probleme în determinarea comiterii locului infracțiunii.

Atunci când comiterea infracțiunii de uz de fals se realizează prin depunerea online a unui înscris falsificat, apreciem că infracțiunea va fi comisă în localitatea unde destinatarul își are sediul/domiciliul⁴⁰. Astfel, nu considerăm că în situația depunerii unor înscrisuri falsificate la o unitate bancară pentru obținerea frauduloasă a unui credit, determinarea locului comiterii infracțiunii că ar trebui să se realizeze diferit după cum înscrisurile au fost comunicate prin email sau au fost depuse personal.

1. Ipoteza infracțiunilor de rezultat

În ipoteza unei infracțiuni de înșelăciune (raționamentul fiind aplicabil cu privire la orice altă conduită care se săvârșește în același mod, de exemplu infracțiunile contra

³⁹ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 364/4.07.2024, nepublicată.

⁴⁰ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 530/19.10.2021, nepublicată.

intereselor financiare ale Uniunii Europene⁴¹) care se comite prin încărcarea online ale unor documente, locul inducerii în eroare este locul în care acționează inculpatul. S-a reținut că ipotetica activitatea infracțională s-a prelungit în timp, având un moment al consumării și unul al epuizării: actele materiale au debutat în satul Doftana, comuna Telega, județul Prahova, loc în care făptuitorul ar fi accesat terminalul electronic în 03.08.2017 și s-au epuizat în municipiul Sibiu, județul Sibiu, odată cu acordarea creditului aferent contractului de credit încheiat și semnat online: făptuitorul ar fi accesat site-ul persoanei vătămate/parte civilă, ar fi completat cererea de creditare, folosind cartea de identitate și indicând datele de identificare ale altei persoane, părțile ar fi purtat corespondență electronică specifică, persoană vătămate/parte civilă a verificat documentele presupus furnizate de făptuitor, a aprobat creditul, a ordonat debitarea creditorului. Datele și informațiile nereale presupus a fi fost comunicate de făptuitor persoanei vătămate/parte civilă au fost utilizate de subiectul pasiv, care s-a antrenat în efectuarea de verificări specifice fazei prelabile de acordare a creditării. Debitarea contului bancar presupus a fi fost folosit de făptuitor s-a realizat în urma dispoziției de plată emise de persoana vătămată/parte civilă cu sediul în municipiul Sibiu, astfel că locul unde s-a produs urmarea faptei este municipiul Sibiu, județul Sibiu⁴².

Apreciem însă că ori de câte ori producerea prejudiciului se materializează în virarea unei sume de către persoana vătămată din contul său bancar, locul unde s-a produs urmarea nu este sediul/domiciliul acesteia, ci sediul sucursalei sau agenției unității bancare unde este deschis acel cont.

Astfel, trebuie subliniat că în cazul depunerii unei sume de bani într-un cont bancar, acea sumă intră în patrimoniul instituției de credit, raportat la art. 2173 alin. (1) C. Civil, iar titularul contului poate să dispună în orice moment de soldul creditor al contului, potrivit art. 2184 C. Civil. De asemenea, conform art. 2191 alin. (1) C. Civil, prin constituirea unui depozit de fonduri la o instituție de credit, aceasta dobândește proprietatea asupra sumelor de bani depuse și este obligată să restituie aceeași cantitate monetară, de aceeași specie, la termenul convenit sau, după caz, oricând, la cererea deponentului, cu respectarea termenului de preaviz stabilit de părți ori, în lipsă, de uzanțe.

Prin urmare, după cum în mod corect s-a arătat în doctrină, banca-deponent devine proprietar al banilor depuși (care își pierd individualitatea după depunerea lor în contul curent, banca fiind eliberată de obligația de a returna aceleași însemne monetare), titularul contului având doar un drept de creanță asupra lor. De aceea, titularul contului curent bancar are dreptul de a dispune oricând de soldul creditor al contului prin retrageri, prin viramente sau emitere de titluri plată ori prin constituire de garanții asupra soldului creditor. Fiind un contract translativ de proprietate, banca va fi aceea care va suporta riscul pieririi fortuite a banilor din momentul depunerii lor și răspunde pentru prejudiciul cauzat titularului de cont în cazul eliberării sau înregistrării greșite a sumelor depuse în cont⁴³.

Din punctul nostru de vedere, atât timp cât rezultatul infracțiunii constă într-un prejudiciu reprezentat de o sumă de bani aflat în patrimoniul unei instituții de credit și cu privire la care persoana vătămată are un drept de creanță, nu se poate susține că locul producerii rezultatului este domiciliul acesteia din urmă.

⁴¹ A se vedea I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 364/4.07.2024, nepublicată, anterior menționată, nota de subsol nr. 39.

⁴² I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 208/24.05.2022, nepublicată.

⁴³ N. Petrișor în M. Uliescu (coordonator), Noul Cod Civil Studii și Comentarii, Volumul III. Partea a II-a, Cartea a V-a (art. 1650-2499). Contracte speciale. Garanții, Ed. Universul Juridic, 2015, p. 704-705.

În sensul exprimat de noi, într-o cauză s-a reținut în sarcina inculpatei că, la data de 01.03.2018, în fața notarului public C din cadrul Biroului Individual Notarial C, situat în București, sector 6, cu ocazia încheierii contractului de vânzare cumpărare având ca obiect vânzarea unui imobil din comuna Domnești grevat de dreptul de ipotecă în favoarea S.C. C IFN S.A, a indus în eroare persoana vătămată M, prin prezentarea ca adevărată a unei fapte mincinoase, respectiv că suma de 32.500 EURO virată în contul acesteia cu ocazia perfectării contractului de vânzare cumpărare va fi folosită în vederea rambursării parțiale a creditului contractat de la S.C. C IFN S.A., aceasta procedând la folosirea sumei în alt scop, pricinuind persoanei vătămate o pagubă în valoare de 32.500 euro.

Înalta Curte a reținut că activitatea infracțională reținută în sarcina inculpatei s-a desfășurat atât în aria de competență a Judecătorei Pitești - deoarece rezultatul infracțiunilor de înșelăciune (paguba în patrimoniul părții civile M, ce avea domiciliul în mun. Pitești) s-a produs în momentul în care banii au fost transferați către inculpată din contul părții civile, deschis și administrat de G Bank - Sucursala Pitești, cât și în aria de competență a Judecătorei Sectorului 6 București - întrucât presupusa declarare necorespunzătoare adevărului de către inculpată, la datele de 25.07.2017 și 01.03.2018, a avut loc cu prilejul autentificării unei promisiuni de vânzare cumpărare, respectiv a unui contract de vânzare cumpărare, în fața notarului public C care are sediul în mun. București, Sector 6⁴⁴.

Tot cu privire la această chestiune se impune a face referire și la hotărârea instanțelor din Marea Britanie în cauza *Levin*. Domnul Levin reușise să pirateze sistemul de informatic al Citibank și a transferat zece milioane de dolari lui și diverșilor complici folosind un computer în timp ce se afla în Rusia în 1995. Acesta a fost acuzat de instanțele din SUA pentru faptele sale. În ceea ce privește competența, instanțele din Marea Britanie (unde acesta a fost prins în vederea extrădării) au reținut că instrucțiunile (false) pe care inculpatul le-a dat de la tastatura sa din Rusia au fost transferate instantaneu și introduse în computerul Citibank din SUA și, prin urmare, infracțiunea a fost comisă acolo, în ciuda faptului că inculpatul a acționat de la distanță. Instanța britanică a argumentat că „operarea tastaturii de către un operator de calculator produce un rezultat practic instantaneu pe discul magnetic al computerului, chiar dacă acesta poate fi la 10.000 de mile distanță. Ni se pare artificial să considerăm actul ca fiind făcut într-un loc mai degrabă decât în celălalt loc. Faptul că reclamantul se afla fizic în Sankt Petersburg este mult mai puțin important decât faptul că opera un sistem informatic aflat în SUA. Esența a ceea ce făcea el a fost făcută acolo”⁴⁵.

2. Ipoteza infracțiunilor de pericol care vizează o anumită persoană determinată

Infracțiunea de pornografie infantilă, în varianta distribuirii de materiale pornografice prin intermediul unui sistem informatic, se comite atât în locul în care se află persoana care transmite materiale, cât și locul unde se află cel care le-a primit la acel moment⁴⁶.

Infracțiunile de acces ilegal la un sistem informatic și alterarea integrității datelor informatice se comit în locul unde se află inculpatul atunci când accesează sistemul informatic, respectiv locul în care acesta se află atunci când modifică, șterge, deteriorează date informatice ori restricționează accesul la aceste date. În cazul în care inculpatul se află

⁴⁴ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 599/27.12.2022, nepublicată.

⁴⁵ *Ex parte Levin (1997)* în *J. Hornle*, Internet Jurisdiction. Law and practice, Oxford University Press, 2021, p. 134.

⁴⁶ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 348/22.09.2022, nepublicată.

În mers la momentul când comite infracțiunea prev. de art. 362 C. pen., infracțiunea va fi comisă în toate localitățile în care s-a aflat autorul faptei în intervalul de timp în care a șters datele informatice. De exemplu, într-o cauză s-a reținut că fapta inculpatei constând în aceea că la data de 29 octombrie 2021, în jurul orei 01.21, în timp ce se afla orș. Voluntari, jud. Ilfov și în timp ce se afla în com. Tunari, jud. Ilfov, folosind un PC și sistemul de navigare Google Chrome, după ce i-a accesat, fără drept, contul de Facebook aparținând persoanei vătămate a modificat, fără drept, datele informatice atașate contului de facebook prin inserarea a patru fotografii ce o surprindeau pe persoana vătămată în timp ce realiza materiale pornografice, precum și prin inserarea mesajului "așa cer eu bani de la toți bărbații", întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de alterarea integrității datelor informatice, prev. de art. 362 C.pen.⁴⁷.

În schimb, în ceea ce privește infracțiunea de acces ilegal la un sistem informatic, locul comiterii faptei va fi locul în care a avut loc accesul propriu-zis, neavând relevanță faptul că persoana în cauză a vizualizat datele informatice accesibile din acel sistem (de exemplu, a citit emailurile) în localități aflate în circumscripția unei alte instanțe.

Nu considerăm că infracțiunea va fi comisă în locul în care se află titularul sistemului informatic la momentul comiterii faptei. În acest sens, apreciem că locul comiterii urmării imediate este chiar locul unde se realizează elementul material. Astfel, este posibil ca între momentul în care a fost accesat sistemul informatic sau modificate datele informatice și momentul în care victima conștientizează acest lucru să treacă un interval de timp, împrejurare care face cu atât mai dificilă stabilirea locului în care se afla aceasta la momentul consumării faptei (care este subsecvent realizării elementului material). Din nou, subliniem că nu putem fi de acord cu asimilarea locului producerii rezultatului cu domiciliul persoanei vătămate.

În cazul comiterii unei infracțiuni de amenințare prin intermediul unei postări pe Internet, apreciem că locul comiterii infracțiunii este atât locul unde infractorul a creat postarea (s-a realizat postarea) cât și locul în care se afla persoana vătămată atunci când a luat la cunoștință de mesajul amenințător.

În același sens pare a fi și jurisprudența instanței supreme. Astfel, s-a arătat că dacă infracțiunea de șantaj este comisă prin purtarea unei conversații online, este considerat a fi locul comiterii infracțiunii și locul unde se afla persoana vătămată, deoarece acesta este locul unde s-a produs urmarea imediată a infracțiunii⁴⁸.

Soluția pare a fi diferită în cazul unui litigiu civil izvorât din încălcarea unor drepturi referitoare la personalitate. Raportat la dreptul penal, acest aspect ar putea viza comiterea în mediul online a unei infracțiuni de amenințare sau hărțuire în varianta prevăzută de art. 208 alin. (2) C. pen.

În jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, în Cauzele conexe C-509/09 și C-161/10, Olivier Martinez vs. MGN Limited, s.a. s-a stabilit că în cazul unei pretense încălcări a drepturilor referitoare la personalitate prin intermediul unor informații postate pe un site internet, persoana care se consideră prejudiciată poate:

- să sesizeze cu o acțiune în răspundere, pentru întregul prejudiciu cauzat, fie instanțele din statul membru al locului de stabilire a editorului acestor informații, fie instanțele din statul membru în care se află centrul intereselor sale;

⁴⁷ D.I.I.C.O.T., Rechizitoriul nr. nr. 1305/D/P/2022, nepublicat.

⁴⁸ I.C.C.J., s. pen., încheierea nr. 438/17.08.2023, www.scj.ro.

- să formuleze acțiune la instanțele din fiecare stat membru pe teritoriul căruia o informație postată este sau a fost accesibilă, numai pentru prejudiciul cauzat pe teritoriul statului membru al instanței sesizate⁴⁹.

Trebuie spus că hotărârea a fost pronunțată în aplicarea Regulamentului (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, care stabilea în art. 5 punctul 3 că o persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru: [...] 3. în materie delictuală și cvasidelictuală, în fața instanțelor de la locul unde s-a produs sau riscă să se producă fapta prejudiciabilă”. În paragraful 41 se menționează că expresia „locul unde s-a produs fapta prejudiciabilă” vizează atât locul unde s-a produs evenimentul cauzator al prejudiciului, cât și locul materializării prejudiciului.

Or, în cazul infracțiunii de amenințare, urmarea imediată nu constă în producerea vreunui prejudiciu, ci în atingerea adusă libertății psihice a persoanei vătămate. Împrejurarea că este posibil ca în procesul penal să se ceară daune morale nu înseamnă acestea sunt urmarea imediată a infracțiunii. Din punctul nostru de vedere, locul producerii acestei urmări este locul unde se află victima când ia cunoștință de mesajul transmis.

Raționamentul Curții de Justiție a Uniunii Europene credem că ar putea fi însă aplicat în cazul unor infracțiuni a căror urmare imediată este (sau este și) o atingere a reputației persoanei în cauză sau a dreptului la intimitate, cum ar fi violarea vieții private în varianta difuzării sau prezentării de imagini, convorbiri, înregistrări cu o persoană [art. 226 alin. (2) - (2¹) C. pen.] sau pornografie infantilă în varianta expunerii sau promovării de materiale pornografice printr-un sistem informatic.

În astfel de situații, apreciem că locul în care se produce urmarea imediată este locul în care persoana vătămată își are centrul intereselor sale. Potrivit paragrafului 49 din hotărâre, locul unde persoana își are centrul intereselor corespunde în general domiciliului său. Cu toate acestea, o persoană își poate avea centrul intereselor și într-un stat membru în care nu locuiește în mod obișnuit, în măsura în care alte indicii, precum exercitarea unei activități profesionale, pot stabili existența unei legături deosebit de strânse cu acel stat membru.

Nu se poate exclude ca urmarea imediată să se producă și într-o altă circumscripție teritorială decât cea în care persoana vătămată își are centrul intereselor sale. De exemplu, acest lucru se întâmplă în cazul unor persoane publice (un actor celebru, un cântăreț apreciat la nivel mondial). Această distincție se impune cu atât mai mult cu cât se poate întâmpla ca urmarea imediată să nu se fi produs la locul unde se află centrul intereselor persoanei vătămate. Astfel, este posibil ca făptuitorul să fi permis vizualizarea postării doar într-un anumit stat în care cântărețul respectiv era foarte iubit (dar care nu este centrul intereselor sale) iar postarea să fi fost ștearsă la scurt timp, înainte să fi fost downloadată sau forwardată. Din punctul nostru de vedere, raportat la caracterul public al persoanei vătămate (chestiune de fapt care va fi stabilită de organele judiciare), este posibil ca în astfel de cazuri infracțiunea să se comită și într-un alt loc decât cel în care se află centrul intereselor persoanei vătămate.

Nu considerăm că infracțiunea va fi săvârșită în țara în care se află serverul care găzduiește site-ul pe care a fost postat mesajul amenințător. De asemenea, în cazul accesului

⁴⁹ Cauzele conexe C-509/09 și C-161/10, Olivier Martinez vs. MGN Limited, s.a., Hotărârea din 25.10.2011, www.curia.europa.eu.

la un sistem informatic (precum și a celorlalte infracțiuni prevăzute de art. 362-364 C. pen.) infracțiunea se comite acolo unde are loc interacțiunea logică cu sistemul informatic, nu în locul unde se află acesta în fapt (de exemplu, serverul de email al Yahoo).

În jurisprudența străină s-au respins în mod constant argumentele în sensul că infracțiunea nu s-a comis în locul în care are loc activitatea faptică, ci în locul în care se află serverul unde sunt stocate datele informatice.

De exemplu, în cauza *R v Sheppard & Whittle*, inculpații, S și W, au făcut apel împotriva condamnărilor pentru deținerea, publicarea și distribuirea de materiale cu caracter rasial, contrar Public Order Act din 1986. W compusese materialele, iar S le editase și le încărcase pe un site web. Site-ul web era găzduit de un server din California, însă era accesibil în Marea Britanie. Instanța engleză a reținut că aproape întreaga activitate a inculpaților este legată de Marea Britanie, care era locul în care materialul a fost creat, editat, încărcat și controlat. Conținutul materialului era destinat în primul rând publicului britanic. Singurul element străin a fost locația serverului site-ului web în California, care a fost doar o etapă în transmiterea materialului. Este suficient să se dovedească că materialul era în general accesibil tuturor persoanelor de pe teritoriul Marii Britanii, nefiind obligatoriu a se proba că vreo persoană din această țară l-ar fi citit sau descărcat⁵⁰.

Relevantă este și decizia pronunțată de instanțele franceze în cauza Yahoo. Infracțiunea cercetată viza organizarea de licitații online cu obiecte naziste, licitații la care puteau participa și persoane aflate pe teritoriul statului francez. Yahoo a argumentat că legea franceză nu este aplicabilă deoarece site-urile pe care aveau loc licitații erau găzduite de servere aflate pe teritoriul Statelor Unite. Instanța franceză nu a acceptat acest argument, reținând că în condițiile în care persoane aflate pe teritoriul francez puteau participa la aceste licitații online, jurisdicția franceză este aplicabilă. Prin urmare, instanța a impus Yahoo obligația de a bloca accesul persoanelor aflate pe teritoriul Franței accesul la site-urile respective⁵¹.

Astfel, în literatura de specialitate s-a subliniat că e posibil ca o infracțiune să se realizeze în contextul în care infractorul este situat fizic în țara A și manipulează un computer în țara B, pentru a obține un rezultat penal în țara C. Dacă țara B a fost doar locul în care conținutul a fost încărcat pe un server pentru a face conținutul disponibil - pentru infracțiuni constând în publicarea și diseminarea conținutului ilegal - este discutabil să considerăm că infracțiunea s-a comis în țara B, deoarece aceasta este doar locul de prelucrare și stocare a informațiilor (ca în *cloud computing*) și, prin urmare, că nu este un loc în care infractorul a acționat. Cu toate acestea, în anumite situații, computerul intermediar din țara B poate fi un factor de conectare relevant. De exemplu, dacă infractorul situat fizic în țara A, accesează ilegal un computer din țara B, pentru a obține acces la o serie de informații, care sunt apoi utilizate pentru a comite o fraudă în țara C, este dificil a se argumenta că infractorul nu a acționat în țara B⁵².

⁵⁰ *R v Sheppard & Whittle*, [2010] EWCA Crim 65, <https://www.5rb.com/wp-content/uploads/2013/10/R-v-Shepherd-and-Anor-2010-EWCA-Crim-65.pdf>.

⁵¹ Tribunal de Grande Instance de Paris, 22 mai 2020 în J. Hornle, *op.cit.*, p. 92-93.

⁵² J. Hornle, *op.cit.*, p. 118-119.

3. Ipoteza infracțiunilor de pericol care nu sunt îndreptate împotriva unei persoane determinate

O altă categorie de infracțiuni care poate fi comisă în mediul online prin postarea unor diferite mesaje sunt cele la care nu putem identifica o persoană determinată ca fiind subiect pasiv al acestei fapte, subiectul pasiv fiind societatea. Avem în vedere în acest sens infracțiunea de instigare publică (art. 368 C. pen.), incitare la ură sau discriminare (art. 369 C. pen.) și infracțiunile reglementate de OUG 31/2002 privind interzicerea organizațiilor, simbolurilor și faptelor cu caracter fascist, legionar, rasist sau xenofob și a promovării cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război⁵³ (trebuie subliniat că în cazul unora dintre infracțiunile incriminate de acest text de lege, comiterea faptelor printr-un sistem informatic reprezintă o variantă agravată) etc.

Bineînțeles, reprezintă loc al săvârșirii infracțiunii, locul unde se afla inculpatul la momentul în care a realizat postarea. Mai dificil de stabilit este locul în care se produce urmarea unor astfel de fapte.

Sub acest aspect, jurisprudența instanțelor germane pare contradictorie, în condițiile în care la prima vedere s-ar putea susține că pentru conduite asemănătoare raționamentul instanțelor a fost diferit.

În cauza Toben, Curtea Federală a apreciat în anul 2002 că inculpatul ar putea fi urmărit penal în temeiul alin. 130 din Codul Penal pentru diseminarea și punerea la dispoziție de materiale care neagă Holocaustul. Materialele au fost publicate prin intermediul unui site web găzduit în Australia., tot aici fiind și locul în care au fost încărcate materialele. Curtea a considerat că rezultatul acestei infracțiuni a fost o amenințare a unei valori sociale identificabile, punându-se în pericol ordinea publică în Germania și că această amenințare realizată prin intermediul unui site web a fost efectivă pe teritoriul statului german. Curtea a apreciat că este necesar și un anumit factor de legătură cu teritoriul german, apreciind că acesta constă în faptul că negarea Holocaustului dovedește o legătură evidentă cu istoria Germaniei⁵⁴.

Printre alte elemente care să dovedească conexiunea între fapta autorului și teritoriul unui anumit stat, în doctrină s-a făcut referire, pe lângă conținutul propriu-zis al articolului, și la aspecte vizând publicul țintă, cum ar fi limba în care este redactat textul, metodele de plată care permit accesarea lui, numele domeniului web, posibilitățile de căutare pe Internet etc.⁵⁵.

Apreciem că este necesar să indicăm și textul exact al infracțiunii de incitare la ură, astfel cum este ea incriminată în legislația germană:

(1) Oricine, într-o manieră adecvată pentru a provoca o tulburare a liniștii publice,

1. incită la ură împotriva unui grup național, rasial, religios sau a unui grup definit de originea lor etnică, împotriva unor categorii de persoane sau persoane din cauza apartenenței acestora la unul dintre grupurile sau categoriile menționate anterior sau face apel la violențe sau măsuri arbitrare împotriva acestora sau

⁵³ Publicată în M. Of. nr. nr. 214 din 28 martie 2002.

⁵⁴ J. Hornle, op.cit., p. 120.

⁵⁵ Idem, p. 121.

2. Încalcă demnitatea umană a altora prin insultarea, calomnia sau defăimarea unuia dintre grupurile, categoriile de persoane sau indivizii menționate anterior pe motiv de apartenență la unul dintre grupurile sau secțiunile de populație menționate anterior;

(3) Oricine în mod public sau în cadrul unei întruniri aprobă, neagă sau minimizează o faptă săvârșită sub imperiul național-socialismului de tipul indicat în secțiunea 6 alin. (1) din Codul infracțiunilor împotriva dreptului internațional într-un mod adecvat pentru a provoca tulburarea liniștii publice.

(4) Oricine tulbură în mod public sau în cadrul unei întruniri liniștea publică într-un mod care încalcă demnitatea victimelor prin aprobarea, glorificarea sau justificarea tiraniei național-socialiste⁵⁶.

Este important a se observa, chestiune care va fi deosebit de importantă din perspectiva instanțelor germane, că specific infracțiunii este producerea unei tulburări a ordinii publice, condiție indicată în chiar conținutul legal.

Într-un caz mai recent din 2014, o persoană germană a călătorit în Republica Cehă și, în timp ce se afla acolo fizic, a pus la dispoziție materiale de propagandă intitulate „Mișcarea Muzicii Ariene”, inclusiv reprezentări ale zvasticii, încărcând acest conținut pe rețelele de socializare. Conținutul a fost activ timp de cel puțin trei luni, iar acuizarea a putut arăta că a fost descărcat de cel puțin două ori din Germania⁵⁷. Inculpatul a fost acuzat de comiterea infracțiunii de diseminarea sau propagarea materialelor unor organizații teroriste sau neconstituționale prevăzute de art. 86 din Codul Penal German care prevede că:

(1) Oricine difuzează sau pune la dispoziția publicului în Germania sau produce, stochează, importă sau exportă pentru difuzare în Germania sau în străinătate materialul de propagandă

1. a unui partid politic care a fost declarat neconstituțional de către Curtea Constituțională Federală sau a unui partid sau organizație politică care a fost considerată prin decizie finală drept o organizație surogat a unui astfel de partid,

2. a unei organizații care a fost interzisă printr-o decizie definitivă deoarece este îndreptată împotriva ordinii constituționale sau împotriva conceptului de înțelegere internațională sau care a fost considerată prin decizie definitivă ca fiind o organizație surogat a unei astfel de organizații interzise,

3. a unui guvern, organizație sau instituție din afara domeniului teritorial al prezentului statut care urmărește activ obiectivele unuia dintre partidele sau organizațiile politice menționate la nr. 1 și 2 sau

4. al cărui conținut este destinat să promoveze activitățile fostului Partid Național-Socialist⁵⁸.

Curtea Federală a apreciat că fapta nu a fost comisă pe teritoriul Germaniei. În acest sens, a fost avută în vedere o clasificare a diferitelor forme de activități infracționale. În cauza Toben, infracțiunea cercetată era o infracțiune *abstrakt-konkretes Gefährdungsdelik*, infracțiune care afectează un anumit interes, chiar dacă acesta este intangibil, cum ar fi ordinea publică. Această valoare poate fi pusă în pericol de discursul instigator la ură, ea fiind menționată expres în norma de incriminare. În cazul infracțiunilor de tipul *abstraktes Gefährdungsdelik*, cum este cazul celei de-a doua spețe, sunt protejate anumite interese

⁵⁶ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p1368.

⁵⁷ J. Hornle, op.cit., p. 120-121.

⁵⁸ https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p0922.

care însă sunt greu de identificat și dificil de separat de activitatea infrațională propriu-zisă. Această categorie de infracțiuni vizează conduite interzise fără a se preciza vreo consecință concretă. În cazul acestor infracțiuni, fapta va fi comisă în Germania doar dacă autorul a acționat în această țară. Infracțiunea prevăzută de art. 86 Codul Penal German se încadrează în această categorie⁵⁹.

Practic, ceea ce a determinat raționamentul diferit al Curții Federale este faptul că prima infracțiune prevedea expres în norma de incriminare că fapta trebuie să producă o tulburare a ordinii publice.

O abordare mai pragmatică se observă în jurisprudența instanțelor britanice. În *R v. Perrin*, instanța a constatat că publicarea pe internet a unui articol obscen sub forma punerii la dispoziție pentru descărcare în Anglia era suficientă pentru a conduce la concluzia că instanțele britanice sunt competente și că, prin urmare, nu era necesar ca acuzarea să demonstreze că pârâtul a luat măsuri concrete în vederea publicării articolului în Anglia. Instanța s-a bazat pe urmarea imediată a faptei inculpatului, articolul putând fi accesat ca urmare a postării sale. Astfel, publicarea și accesibilitatea au fost factorii relevanți de legătură cu teritoriul⁶⁰.

Din punctul nostru de vedere, infracțiunea va fi comisă pe teritoriul oricărui stat unde s-a produs urmarea imediată a infracțiunii. Condiționarea tragerii la răspundere penală de incriminarea faptei și pe teritoriul țării de unde s-a realizat postarea⁶¹, cum s-a propus în doctrină, ar conduce la consecințe inacceptabile. Astfel, o persoană s-ar putea deplasa pe teritoriul unui stat care nu incriminează o astfel de conduită (de exemplu, incitarea la ură, apologia unor criminali sau a unor astfel de mișcări criminale) pentru a transmite mesaje de tipul celor interzise de legislația națională (de exemplu, promovarea cultului persoanelor vinovate de săvârșirea unor infracțiuni de genocid contra umanității și de crime de război, precum și fapta de a promova, în public, idei, concepții sau doctrine fasciste, legionare, rasiste sau xenofobe; negarea, contestarea, aprobarea, justificarea sau minimalizarea în mod evident, prin orice mijloace, în public, a genocidului, a crimelor contra umanității și a crimelor de război, ori a efectelor acestora). Din perspectiva dispozițiilor legale nu credem că are vreo relevanță că încărcarea respectivului material s-a realizat în România sau într-un alt stat, atât timp cât modalitatea de propagare este identică.

Suntem de acord însă că o astfel de interpretare este de natură a genera probleme de previzibilitate. Astfel, e posibil a o persoană care realizează o postare să nu conștientizeze că mesajul său are caracter infrațional într-un anumit stat. O astfel de problemă va putea fi însă rezolvată printr-o analiză atentă a caracterului imputabil al faptei. De exemplu, un australian care studiază anumite aspecte privind mișcarea legionară, lăudând activitatea acesteia va putea invoca faptul că nu cunoștea că o astfel de faptă este incriminată în România. Deosebit de relevanți în acest sens vor fi și factorii de legătură cu statul care incriminează fapta respectivă, despre care am vorbit anterior atunci când am analizat jurisprudența instanțelor germane (limba în care s-a publicat mesajul, dacă site-ul respectiv se adresează sau este urmărit de obicei de cetățeni români, dacă eventual s-a solicitat administratorului site-ului blocarea conținutului pentru o anumită țară etc.).

⁵⁹ J. Hornle, op.cit., p. 119-121.

⁶⁰ Idem, p. 134.

⁶¹ D. Clausmeier, Sancționarea penală a negării Holocaustului pe Internet în Germania, apud F. Streteanu, D. Nițu, op.cit., p. 177.

CONCLUZII

Deși la o primă vedere problema determinării locului comiterii infracțiunii nu pare a fi o chestiune deosebit de dificilă, credem că jurisprudența expusă în prezentul articol dovedește că de multe ori practica judiciară este confruntată cu serioase probleme în a determina competența soluționării unei cauze.

Astfel de probleme se vor înmulți pe măsură ce, odată cu evoluția extrem de rapidă a tehnologiei, infracționalitatea în mediul online va ocupa o pondere din ce în ce mai mare. Varietatea modalităților de încălcare a legii penale în acest mediu determină serioase probleme în stabilirea concretă a locului unde s-a produs rezultatul infracțiunii, mai ales când conduita interzisă vizează propagarea unor mesaje, mesaje care sunt accesibile la nivel global. Am încercat ca în cuprinsul lucrării să trasăm o serie de criterii generale pentru a ușura munca practicienilor din activitatea judiciară.

De asemenea, am încercat să corectăm o serie de situații care pur și simplu s-au împământat în practică: considerarea domiciliului/sediului persoanei vătămate ca loc al producerii rezultatului infracțiunii în ipoteza infracțiunilor prin care s-a produs un prejudiciu acesteia precum și în cazul în care activitatea ilicită are ca rezultat virarea unei sume dintr-un cont bancar.

Sperăm că am oferit suficiente argumente pentru combaterea acestei opinii și am prezentat suficiente criterii pentru rezolvarea acestor situații. Suntem în același timp conștienți în cazul multora dintre situațiile prezentate pot fi prezentate importante argumente contrare, practica judiciară urmând a valida, sperăm noi, o soluție care să elimine orice formă de imprevizibilitate. De asemenea, sperăm că prezentul studiu s-a dovedit a fi un instrument util în lămurirea, măcar în parte, a tuturor problemelor expuse.